

زیارتی همگام با فرشتگان

زیارت و دیدار امام، یکی از لحظات شیرین زندگی هر فرد است. اما لذت زیارت برایمان دو چندان می‌شود وقتی می‌فهمیم لحظاتی که در حرم مطهر مشغول زیارت و عبادت و آمدوشد هستیم، تعداد زیادی از ملوکوتیان نیز همراه ما مشغول زیارت هستند. انگار در این نقطه از کره خاکی، آسمانیان و زمینیان به هم پیوند می‌خورند و برای دیدار بهترین‌ها، همگام و همقدم می‌شوند.

حرم امام رثوف نه تنها برای زمینیان بلکه محبوب آسمانیان نیز است؛ تا آنجا که مزار امام، محل زیارت فرشتگان خداوند است. امام رضا(ع) در این مورد فرمود: «در خراسان مزاری ساخته خواهد شد که محل رفت‌وآمد فرشتگان می‌شود و تا زمانی که در صور دمیده شود، فرشتگان همچنان در حال زیارت و رفت و آمد به این مزار خواهند بود». در مورد حرم دیگر امامان نیز این مطلب ذکر شده است. امام صادق(ع) فرمود: «هر روز، ۷۰۰ هزار فرشته به زیارت امام حسین(ع) می‌آیند و به آسمان بازمی‌گردند». همچنین در احادیث آمده تعداد زیادی از فرشتگان در حرم امام مقیم هستند و از آن محافظت می‌کنند. حرمت این فرشتگان تا آنجاست که هنگام ورود به حرم امام، از این فرشتگان ساکن در حرم و نگهبانان آن اجازه ورود می‌گیریم و می‌خوانیم: «ادخل یا ایتها الملائکه المولکین المقیمین فی هذه البقعة المبارکة».

استقبال کنندگان نادیدنی

فرشتگان نه تنها به تکریم و احترام امام می‌پردازند، بلکه زیارت کنندگان امام را نیز عزیز می‌دارند و اکرام می‌کنند. امام صادق(ع) فرمود: «هیچ زائری به زیارت امام حسین(ع) نمی‌رود مگر اینکه فرشتگان به استقبال او می‌روند و از کربلا بیرون نمی‌رود مگر اینکه او را مشایعت می‌کنند، بیمار نمی‌شود مگر اینکه به عبادت او می‌روند، نمی‌میرد مگر اینکه بر جنازه‌اش نماز می‌گذارند و پس از فوتش برای او استغفار می‌کنند».

از سوی دیگر، ما در اذن دخول حرم‌های شریف برای وارد شدن از ملائکه طلب یاری می‌کنیم: «فکونوا ملائکة الله اوعوانی و کونوا انصاری حتی ادخل هذه البیت». به مقتضای آیه ۱۱ سوره رعد، فرشتگان مراقب انسان بوده و اعمال او را زیر نظر دارند: «برای هر کس پاسبان‌ها از پیش رو و پشت سر برگماشته شده که به امر خدا او را نگهداری کنند، برای انسان فرشتگانی است که پی در پی، او را به فرمان خدا از پیش‌رو و از پشت سرش پاسداری می‌کنند». مقصود از این ملائکه، تنها فرشتگان زمینی نگهبان انسان نیست، بلکه مقصود می‌تواند فرشتگان آسمانی نیز باشد که هر روز به زیارت حرم امام رضا(ع) و سایر ائمه(ع) آمده و برای زائرانش طلب رحمت می‌کنند. طبیعی است یاری جستن از نهاد پاک چنین فرشتگانی در انجام بهتر زیارت، مفید خواهد بود.

زیارت یک ارتباط دوطرفه نیست، بلکه رابطه‌ای چندوجهی است، برای همین به آداب زیارت که نگاه می‌کنیم تنها به زائر و زیارت‌شونده

توجه نشده است. در میان آداب زیارت متعددی که در کتاب‌های فقهی و اخلاقی آمده، آدابی توسط شهید اول در کتاب دروس نقل شده که می‌توان گفت از جامع‌ترین آداب زیارت است و در آن تقریباً به همه جوانب زیارت توجه شده است. این آداب ۱۴ نکته دارد که برخی از نکات آن در مورد توجه به اطرافیان، خادمان حرم و همچنین توجه به سایر مردم است. مجموعه‌ای که با درک و دریافت کامل آن و اجرایش در حد مقدوراتمان ما را برای رسیدن به ادب حضور کمک و راهنمایی می‌کند. در ادامه نکاتی را برای داشتن زیارتی بهتر و متعالی‌تر با هم مرور می‌کنیم.

سدنباش!

اصولاً آدم بهترین لباس‌هایش را می‌گذارد برای جاهای خاص و برای افراد خاص. یکی از این جاها، حرم است و یکی از آن افراد، امام معصوم(ع). در زیارت معصوم(ع) مثل سایر مکان‌ها تأکید زیادی روی لباس و نوعش شده است. فرقی ندارد زیارت کدام امام(ع) باشد، نخستین آداب تشریف برای هر کدام از حرمین، طهارت و نظافت شخصی، سپس پوشیدن لباس مناسب است. این زیبا و تمیز پوشیدن هم اثرش روی روح و نفس آدم است و یک نوع نشاط معنوی با خود می‌آورد و هم روی روح و نفس دیگر زائران. انگار لباس نامناسب و غیر پاکیزه، یک سد است. سدی که آدم با وجود آن نمی‌تواند ارتباط برقرار کند. برای اینکه سدی در زیارت خودمان و مانعی برای زیارت دیگری نباشیم بهتر است در انتخاب لباس زیارت دقت بیشتری به خرج دهیم و چه آقا و چه خانم علاوه بر پاکیزگی لباس به حجاب آن نیز دقت کنیم.

بد اخلاقی ممنوع!

خوش اخلاقی در سفر به خصوص سفر زیارتی فاکتور بسیار مهمی است که هر کسی در انتخاب همسفر حتماً آن را در نظر می‌گیرد. تصور کنید اخلاق بد چه تأثیر عمیقی بر سفر و همسفران دارد که پیامبر اکرم(ص) در سفری که به مکه داشتند همان ابتدا با همسفرها اتمام حجت کرده و فرمودند: «هر کس بدخلق است، با ما مصاحبت و همراهی نکند». بیشتر ما ممکن است خسته، رنجیده یا پریشان به زیارت امام رضا(ع) بیاییم اما درد ما جواز برای کج خلقی یا دیگران نیست. از دیگر سو ممکن است در زمانی که در حرم هستیم، طفلی با ما برخورد کند یا شخصی ناخواسته برای ما رنجشی ایجاد کند اینجا هم وقت بخشش است، به خصوص که در حرم امام معصوم(ع) به سر می‌بریم. چنان که

نگاهی به رعایت حقوق دیگران در آداب زیارت

اینگونه به زیارت می‌آیم

نسبت به ترک سخنان ناشایست هم هشدار می‌دهد. بدیهی است این بند هم متوجه رعایت حال اطرافیانمان در زمان زیارت است. ممکن است هر کدام ما به دلایلی هنگام زیارت اذیت شده یا آسیبی ببینیم در این مواقع بهترین توصیه برای ما صبر و مراقبت از زیانمان است تا خدای نکرده کسی را حین زیارت نرنجانیم.

به دیگران فرصت زیارت بدهیم

مورد بعدی که در آداب زیارت آمده و متوجه حال دیگر زیارت‌کنندگان است در خصوص زیارت قبر معصوم(ع) است. در این باره توصیه شده است که: «سزاوار است وقتی که زوار بسیار است، کسانی که جلوتر هستند و به صریح چسبیده‌اند، زیارت را کوتاه نمایند و زودتر بیرون روند تا دیگر

زائران هم به قرب ضریح فائز گردند» این بند می‌تواند شامل حال بسیاری از ما شود به خصوص ما مجاوران حرم مطهر امام رضا(ع) همواره باید به زائرانی که میهمان شهر هستند و نسبت به ما فرصت کمتری برای زیارت دارند، توجه داشته باشیم و در ساعاتی که می‌دانیم حرم شلوغ‌تر است برای زیارت نرویم یا اگر هنگام زیارت دیدیم جمعیت زیاد است، پس از عرض ادب به امام(ع) از حرم زودتر خارج شویم تا فرصت زیارت برای دیگران هم فراهم شود.

مراقب نگاهمان باشیم

مراقبت از نگاه توصیه دیگری است که امام صادق(ع) در روایتی در خصوص آداب زیارت امام حسین(ع) آورده‌اند، اصلی که باید در سایر حرمین شریف هم رعایت شود. ایشان در این خصوص فرموده‌اند: «يَلْزِمُكَ أَنْ تَغْفَى بَصْرَكَ؛ لازم است چشمانت را ببوشانی». به گفته کارشناسان زائری که قرار است چشمش به مرقد مطهر امام معصوم(ع) روشن شود، باید در طول سفر مراقب چشمان خویش باشد تا مبدا به حرام بیفتد که مراقبه نکردن از نگاه حرام، آن حال خوش معنوی را از زائر خواهد گرفت.

از گناهان دوری کنیم

ترک گناهان و اعمال نپه شده دیگر توصیه امام صادق(ع) برای این سفر معنوی است. ایشان در این خصوص فرموده‌اند: «و از آنچه نپه شده‌ای، پارسایی بپورز». به گفته کارشناسان بر اساس آیه قرآن کریم سه دسته هستند که ناظر بر اعمال انسان هستند: «و بگو هر گونه عمل کنید خدا آن عمل را می‌بیند و هم رسول و مؤمنان بر آن آگاه می‌شوند». امام صادق(ع) در تفسیر این آیه شریفه و بیان مصداق مؤمنون می‌فرمایند: «مراد از مؤمنون، ائمه(ع) هستند». بنابراین ادب حضور اقتضا می‌کند زائر کاملاً مراقب اعمال و رفتار خود باشد.

احترام به خادمان حرم

شهید اول پس از ذکر آداب زیارت که متوجه معصوم(ع) و مرقد ایشان است در نکته دهم از آداب زیارت آورده است: «به نگهبانان و خادمان حرم احسان و احترام کردن» امامان ما هیچ گاه نسبت به لطف و خدمت دیگران نسبت به خودشان و دوستدارانشان بی تفاوت نبودند و آن‌ها را مورد احترام قرار می‌دادند. خوب است ما هم به کسانی که به امام(ع) و دوستداران کمک کنیم، با توجه به سنت نذر و وقف می‌توانیم نکته چهاردهم را هم رعایت کنیم و زیارتی متعالی داشته باشیم.

می‌کنند، احترام بگذاریم.

خدمت به دوستان امام(ع)

کسانی که به زیارت امام رضا(ع) می‌روند، دوستداران و میهمانان امام هستند. آن‌ها مورد توجه و لطف امام هستند و برای همین است که احترام گذاشتن و خدمت کردن به آن‌ها، احترام و خدمت به امام(ع) است. در مورد امام خمینی(ره) نقل شده است در دوره جوانی همراه چند نفر از دوستان خود به زیارت حضرت رضا(ع) رفته بودند. وقتی همه با هم به زیارت می‌رفتند، امام زودتر از دیگران به محل سکونت بازمی‌گشت و امکانات پذیرایی از همراهان خود را فراهم می‌کرد. روزی یکی از همراهان پرسید: حیف نیست برای خاطر دوستان و پذیرایی از آنان دعا و زیارت را مختصر می‌کنید؟ امام پاسخ داد: ثواب این کار از زیارت و دعا کمتر نیست. (مردان علم در میدان عمل، ج ۷، ص ۱۷۰)

در رعایت حقوق دیگران پیشقدم باشیم

تا می‌توانیم به یاد خدا باشیم

یکی از توصیه‌های این امام بزرگوار در خصوص ذکر و یادآوری پروردگار است. ایشان در این باره فرموده‌اند: «كَثْرَةُ ذِكْرِ اللَّهِ؛ بسیاری یاد خدا. شاید برای اعمال عبادی دیگر، شما نیاز به تمرکز یا توقف داشته باشید اما ذکر و یادآوری پروردگار و نعمت‌هایش عملی است که هیچ محدودیتی ندارد. همان‌طور که در سوره احزاب آیه ۴۱ می‌خوانید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید ذکر حق و یاد خدا (به دل و زبان) بسیار کنید». بر همین اساس توصیه می‌شود برای آمادگی پیدا کردن حضور در پیشگاه معصوم و کسب حال معنوی، ذکر و یاد خدا را داشته باشیم.

بسیار صلوات بفرستیم

صلوات فرستادن، توصیه معنوی دیگری است که امام صادق(ع) در آداب زیارت ذکر کرده‌اند. روایات متعددی در خصوص فضیلت این عمل و همچنین آثار دنیوی و اخروی‌اش از ائمه معصوم(ع) برای ما به یادگار مانده است. عبد السلام بن نعیم به حضرت صادق(ع) عرض کرد: به داخل کعبه رفتم و دعایی به خاطر منیامد جز صلوات بر محمد و آل محمد، حضرت فرمودند: بدان که هیچ کس عملی برتر و با فضیلت‌تر از عمل تو را انجام نداده است.

حواسمان به نماز باشد

توصیه دیگر در خصوص نماز است. طبیعی است که در سفر خسته یا بیمار شویم یا اینکه برای انجام برخی از کارها وقت کم بیاوریم اما باید همان‌طور که بزرگان دین همواره توصیه کرده‌اند هیچ عمل مستحبی نباید موجب شود خدای نکرده به واجباتمان خللی وارد شود.

کمک‌حال همراهانمان باشیم

یکی از توصیه‌هایی که در آداب زیارت ائمه(ع) آمده است، توجه به نیاز همسفران و همچنین پرداخت صدقه و کمک به مجاوران نیازمند است. امام صادق(ع) در این خصوص فرموده‌اند: «لازم است مراقب همراهان حاجتمند بوده و با آنان همراهی کنی». خوب است در این سفر تا می‌توانیم کمک‌حال همراهانمان باشیم و هرچا کوچک‌ترها، بزرگ‌ترها، مسن‌ترها و سایر افراد محتاج به کمک باشند از آنان دست‌گیری کنیم.

با این اعمال، معنویت زیارتمان را بیشتر کنیم

هر سفر زیارتی فرصتی برای بهره‌مندی معنوی بیشتر و معرفت‌افزایی است. رفتار نیکو با همراهان، کم‌گویی، فراوان به یاد خدا بودن، صلوات فرستادن و کمک به نیازمندان در سفر، از جمله مواردی است که امام صادق(ع) در آداب زیارت امام حسین(ع) بیان فرموده است. آدابی که می‌تواند در سایر سفرهای زیارتی به ما کمک کند تا بهره معنوی بیشتری از زیارتمان ببریم. در ادامه برخی از این آداب را مرور می‌کنیم.